Жоба тақырыбы: «Алтынордалық Сарайшық қаласы цитаделін қалпына келтіру бойынша археологиялық жұмыстар (XIII-XVI ғғ.)»

Жоба жетекшісі: т.ғ.к., Касенов М.С

Кіріспе бөлім

Қазақстан археологиясындағы құнды жаңалықтары қатарына қосылған Сарайшық қаласы цитаделін анықталған артефактілер, олардың жерлеу орнының кесенесін және тұрғын үйлерден, табылған заттар арқыл, діни-наным сенімін, тұрмысын, шаруашылығын анықтайды.

Қала аумағындағы жерлеу орындарынан табылатын заттарға негізінде тұрмыстық, әскери және діни - рәсімдік заттар жатады. Артефактілерді зерттеу негізінен ортағасыр дәуірінің бейнесін, отрықшылық жөнінде деректерді толықтыруға арналған.

Жобаның мақсаты – Алтын ордалық Сарайшық қаласының цитаделіне археологиялық қазба жұмыстарын жүргізу (XIII-XVI ғғ.) - қала тұрғындарының мәдени - шаруашылық дәстүрлерін, әлеуметтік - даму құрлымын зерттеу. Қаланың тұрғын үй құрлымын, құрлыс кешендерінің жобасын жасау. Олардың орналасуының біртұтас жобасын жасап, байланысын анықтау.

Жобаны іске асыру мыналарды көздейді: археологиялық, этнографиялық, топонимикалық сипаттағы жаңа мәліметтер іздеу.

Жобаның міндеттері:

- қазба жұмыстары арқылы ғылыми айналымға жаңа материалдар мен артефактілер енгізіледі;
- Қаланың құрылысын, олардың әлеуметтік - экономикалық құрылымын, Батыс Қазақстан аймағындағы ортағасырлық қала тұрғындарының, этномәдени байланысы туралы тарихи материалдар мен жинақтар;
- зерттеу, археологиялық қазбалар, жаңа әдістерімен жүргізілетін болады (жаңа техника, компьютерлік диагностика және т. б.)
- аймақтың отырықшылық ескерткіштерін зерттеудің болашағы олардың ақпараттық тұрғыдан бірегей және бай материал беруімен байланысты.
- жоба тақырыбы бойынша ғылыми мақалалар жариялау;

Нақты тарих және археология материалдармен, алтын орда дәуірінің қалыптасуы эволюциясын қарастыру, зерттеу тақырыбы бойынша қазба жұмыстары арқылы деректерді жинау мақсатында, Сарайшық цитадельнде археологиялық қазба жұмысы жүргізледі. Осы міндетті жүзеге асыруд археологиялық ғылымында көп қолданылатын ортағасырлық кезеңіне жататын қазба жұмыстары арқылы ғылыми айналымға жаңа материалдар мен артефактілер енгізу мен діни наным сенімдері, діни кешендер мен ғибадатханаларды зерттеуде халықаралық археология ғылымындағы қалаларды зерттеу методикасы кеңінен пайдаланылады.

Сарайшық қаласын археологиялық деректер бойынша Орта Азия жерінен келген тұрғындар мекендеген аймақ болып есептеледі, оған каладағы табылған заттай деректер куә. Оның ішінде қалаға кешенді археологиялық қазба жұмыстарын жүргізіп құрлыстың құрылымдық ерекшеліктерін салыстыру методикасы қолданылады.

Археологиялық қазбалар кезінде, олардың тарихи-топографиялық құрылымын сырттай зерттеп, бұрын жүргізілген жұмыстарды одан әрі жалғастыра отырып, жан-жақты деректер жиналып, олардың тарихи - топографиялық құрылымын толықтырып, археологиялық қазба жұмыстары жүргізілетін бөліктерін анықтап, көлемін белгілеу.

Зерттеу тақырыбы бойынша археологиялық зерттеулерді жинау, зерттеулердің ерекшіліктерін анықтау, талдау;

Қала аймағындағы зерттеулер арқылы жоғарыда аталған дереккөздерді пайдаланып авторлық мақалалар жариялау.

Осы аталған мідеттердің барлығы Қазақстан тарихын толықтырып, орта ғасыр дәуірі кезңінің қалыптасуы мен эволюциясының негізгі үрдістері, белгісіз болып келген жаңа деректер мен артефактарды айналымға енгізуге көмектеседі.

Жобаның ғылыми жаңалығы мен маңыздылығы:

Біз ұсынып отырған ғылыми жобаның тарихи маңызы зор. Бағдарламаның тақырыбы Президент Қ.Тоқаевтың «Сындарлы қоғамдық диалог - елдің тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауында баяндалған негізгі ережелерге тікелей байланысты.

Жобаға деген ғылыми қызығушылық қазіргі кезеңдегі Қазақстан тарихын жетілдіруге негізделген.

Ұсынылған жоба қазақстан жеріндегі соның ішінде Солтүстік Каспий аймағындағы белгісіз болып келе жатқан қала мен мекендердерді зерттеуге негізделген толық жүйелі жоба. Аймақтағы отрықшылық ескеркіштерді есепке алып, тұрақты түрде археологиялық зерттеулер жүргізу заман талабы болып отыр.

Қазіргі археологиялық ғылымындағы пікірталас тудырып отырған Сарайшық қаласының құрлымы мен адам жерлеудің қалай болғаны.

Жоба мүшелері соңғы 10 жыл көлемінде Сарайшық қаласында археолгиялық қазба жұмыстарын жүргізді.

Қазба жұмыстарынан табылған жәдігерлер арқылы орта ғасыр дәуірне жататын тайпалардың мәдениетінің ортақтығын салсытырмалы түрде ұқсастығын зерттеу жұмыстарын жүргізудеміз. Мысалы: зергерлік бұйымдар, қару-жарақтар және қышы ыдыстардың жасалу технолгиясы мен қолдану ұқсастығы бары анықталды.

Қазба жұмыстары арқылы ғылыми айналымға жаңа материалдар мен артефактілер енгізіледі;
Қала мәдениеті, олардың әлеуметтік - даму құрылымы, оңтүстік, шығыс және Батыс Қазақстан тайпаларымен этномәдени байланыстары туралы әлі күнге дейін тарихи материалдар жоқ және жинақталмаған;
Зерттеу археологиялық қазбалар мен барлаудың жаңа әдістерімен (жаңа техника, компьютерлік диагностика және т.б.) жүргізілетін болады.
Отрықшылық ескерткіштерін зерттеудің болашағы олардың ақпараттық қатынастарда бірегей және бай материал беруімен байланысты.
Сондай-ақ, қала аумағында археологиялық ғылымның дамуы туралы қазіргі заманғы идеялар өте тапшы және бұрын жүйелі түрде зерттелмеген. Сондай-ақ алғаш рет зерттеу жұмысының жаңа технологиялары мен әдістері пайдаланылатын болады.
Батыс Қазақстан археологиясы мен этнографиясын кешенді зерттеу әлі аяқталған жоқ, сондықтан әлі күнге дейін ғылыми және қоғамдық ортада кең пікірталас тақырыбы болып табылады.

Зерттеу әдістері және этикалық мәселелер:

Жобаның ғылыми ұжымы өз зерттеуінде: Қазақстан Республикасының зияткерлік меншік құқықтарын қорғау жөніндегі заңнамасын; ғылыми этика қағидаттарын және зияткерлік адалдықтың жоғары стандарттарын сақтауға; ғылыми деректерді бұрмалауға және плагиатқа жол бермеуге; жалған тең авторлыққа, зияткерлік меншік құқықтарын бұзуға және т. б. міндетіне алады.

Зерттеу қорытындылары міндетті түрде жобаның барлық қатысушыларымен өзара келісісімен, ғылыми мақалаларды жариялау және ғылыми-практикалық конференциялар мен семинарларға қатысу арқылы апробацияланатын болады. Ғылыми ұжымның басшысы жобаның іске асырылу барысына тұрақты мониторинг пен бақылауды қамтамасыз етуге міндеттенеді. Ғылыми жарияланымдарда және монографиялық жұмысты жариялау кезінде жобаның әрбір қатысушысының қосқан үлесі көрсетіледі.

Ұсынылып отырған жоба шеңберінде зерттеу жұмыстарының жаңа технологиялары мен әдістері кеңінен пайдаланылатын болады.

Ғылыми зерттеудің негізгі әдістері ретінде белгілі бір құбылыстың даму заңдылықтарын, проблемалық - хронологиялық, зерттелетін шындықтың сипатын, қасиеттері мен өзгерістерін хронологиялық ретпен ашуға, зерттеу барысында анықталған нақты материалды, сонымен қатар логикалық және құрылымдық зерттеу әдістерін неғұрлым толық және жан-жақты көрсетуге мүмкіндік беретін салыстырмалы-тарихи әдіс болып табылады.

Статистикалық деректерді талдауда бастапқы дерек көздерін өңдеудің компьютерлік   әдістері маңызды орын алады. Жоба отрықшылық Атырау жеріндегі отырықшылық дәуірі кезеңдегі археологиялық ескерткіштерді зерттеуді және талдау жасау мақсатын көздейді.

Зерттеу тобы және жобаны басқару:

Жоба Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің КеАҚ Х. Б. Табылдиев атындағы «Каспий өңірінің тарихы, археологиясы және этнологиясы» ҒЗИ зерттеу тобы әзірлейді. Қатысушылар құрамы - 1 – тарих ғылымдарының кандидаты, 1-тарих ғылымдарының докторы, 2 – магистр, 2-бакалавр.

Р/с №	Т.А.Ә. (бар болса), білімі, дәрежесі, ғылыми атағы	Негізгі жұмыс орны, лауазымы	Хирш индексі, ResearcherID, ORCID, Scopus Author ID сәйкестендіргіштері (бар болса)	Жобадағы немесе бағдарламадағы рөлі, сондай-ақ орындалатын жұмыстың сипаты	Қатысудың қысқаша негіздемесі
1	Касенов Марат Сейтжанович, тарих ғылымдарының кандидаты	«Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті» КеАҚ Х. Б. Табылдиев атындағы «Каспий өңірінің тарихы, археологиясы және этнологиясы» ҒЗИ – ның ғылыми қызметкері	Kasenov Marat S. Author ID 57196019493	Жоба жетекшісі	Жалпы басшылық, археологиялық қазба жұмыстарының ғылыми жетекшісі, есеп ұсыну, деректермен жұмыс жасау, мақалалар жазу, монографияның шығаруына қатысу, іс-сапарларды қатысу
2	Сапанов Сайпулла Жұмабайұлы тарих ғылымдарының докторы	«Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті» КеАҚ Х. Б. Табылдиев атындағы «Каспий өңірінің тарихы, археологиясы және этнологиясы» ҒЗИ – директоры тархғылымдарының докторы		Жетекші ғылыми қызметкер	Жобаны орындау бойынша шығармашылық және жұмысты жалпы бақылау; материалдарды (жазбаша және архивтік деректер) жинау. Жылдық ғылыми есептерді, мақалаларды және монографияның бөлімдерін жазу.
3	Плахов Вячеслав Васильевич	Ресей Федерациясы Бүкілресейлік тарих және мәдениет ескерткіштерін қорғау қоғамы Астрахань облыстық бөлімінің ғылыми қызметкері		Жетекші ғылыми қызметкер	Жобаны орындау бойынша шығармашылық және жұмысты жалпы бақылау; материалдарды (жазбаша және архивтік деректер) жинау.

4	**Буранбаев Руслан Нурланович** **Тарих ғылымдарының магистрі**	**Ә.Х.Марғұлан атындағы археология институты ғылыми қызметкер**		**Кіші ғылыми қызметкер**	**Археологиялық барлау жұмыстарын жасау, қазба жұмыстарында жетекшілік қызмет, электронды база жасақтау,** **Жылдық ғылыми есептерді, мақалаларды және монографияның бөлімдерін жазу.**
5	Абдулов Айсад Дулатулы, тарих ғылымдарының магистрі	«Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті» КеАҚ «Х.Б.Табылдиев атындағы Каспий өңірінің тарихы, археологиясы және этнологиясы» ҒЗИ ғылыми қызметкер	https://orcid.org/0000-0002-3919-5533	Ғылыми қызметкер	Археологиялық қазба жұмыстарында табылған артефактілер мен заттардың ғылыми паспортын жасау. Жылдық ғылыми есептерді, мақалаларды және монографияның бөлімдерін жазу.
6	Тұрарұлы Айбек	«Сарайшық мемлекеттік тарихи-мәдени музей-қорығы» РМҚК. Аға ғылыми қызметкер		Аға ғылыми қызметкер	Археологиялық қазба жұмыстарында табылған артефактілер мен заттардың ғылыми паспортын жасау. Жылдық ғылыми есептерді, мақалаларды және монографияның бөлімдерін жазу.

Зерттеу ортасы:

Ұсынылып отырған жобаны жүзеге асыру үшін топтың материалдық-техникалық қамтамасыз етілуі қанағаттанарлық. Бағдарламаны іске асыру тиісті материалдық-техникалық базамен қамтамасыз етілген:

1. сандық фотоаппарат және бейне камералармен жабдықталған фотозертхана;

2. кабинеттік жұмыстарды атқару үшін оргтехникамен және химиялық құрал-жабдықтармен (жиһаз, ыдыс-аяқ, химиялық заттар және т.б.), тоңазытқышпен, қалпына келтіру шеберханасымен жабдықталған оқу-археологиялық лабороторияі;

3. компьютерлік техника: 3 компьютер мен принтер, 2 ноутбук, 1 түрлі-түсті принтер, 2 сканер, көшіргіш, экспедициялық құрал-жабдықтар, 1 дрон, бейнекамера;

●. **Отандық және шетелдік зерттеу инфрақұрылымдарын (зертханалар) пайдалану және түсініктеме беру:** Геологиялық ғылымдар Институтында металл бұйымдардың құрамын спектральді және құрылымдық зерттеу болжанылуда.

Сұратылатын қаржыландырудың негіздемесі:
Жоба бойынша сұралатын қаржы көлемі **3 999 055,0** мың теңге.

Р/с №	Шығыстар бабының атауы	Қаржыландыру көлемі, мың теңге			
		Барлығы	2022 жыл (1-жыл)	2023 жыл (2-жыл)	2024 жыл (3-жыл)
1.	Еңбекке ақы төлеу (салықтарды және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді қоса алғанда)	1 227 050,0	1 227 050,0		
2.	Қызметтік іссапарлар	215 780,0	215 780,0		
3	Ғылыми-ұйымдастырушылық сүйемелдеу, басқа да көрсетілетін қызметтер мен жұмыстар	1 580 000,0	1 580 000,0		
4.	Материалдар сатып алу (жеке және заңды тұлғалар үшін), жабдықтарды және (немесе) бағдарламалық қамтылымды (заңды тұлғалар үшін) сатып алу	976 225,0	976 225,0		
5.	Жалға алу шығыстары, зерттеулерді іске асыру үшін пайдаланылатын жабдықтар мен техниканы пайдалану шығыстары				
Жиыны		3 999 055,0	3 999 055,0		

Еңбекке ақы төлеу (салықтарды және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді қоса алғанда

Р/с №	**Позиция**	**Еңбекке ақы төлеу, теңге**												
		1-жыл				2-жыл				3-жыл				Барлығы (6-бағ.× 10-бағ. × 14-бағ)
		Жұмыспен қамтылуы (толық / толық емес)	Еңбекке ақы төлеу айына, теңге	Жұмыс айының саны	Сомасы (3-бағ. × 4-бағ. × 5-бағ)	Жұмыспен қамтылуы (толық / толық емес)	Еңбекке төлеу айына, теңге	Жұмыс айының саны	Сомасы (7-бағ. × 8-бағ. × 9-бағ)	Жұмыспен қамтылуы (толық / толық емес)	Еңбекке төлеу айына, теңге	Жұмыс айының саны	Сомасы (11-бағ. × 12-бағ. × 13-бағ)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.	Зерттеу тобының негізгі персоналы			x				x				x		
1.1.	Жоба жетекшісі – Касенов М.С	толық	300 000	1	300 000									300 000
1.2.	Жетекші ғылыми қызметкер – Сапанов С.Ж	толық	150 000	1	150 000									150 000

1.3	**Аға ғылыми қызметкер – Плахов В.М**	**толық**	**250 000**	**1**	**250 000**										**250 000**
1.4	Ғылыми қызметкер – Тұрарұлы А	толық	150 000	1	150 000										150 000
1.5	Ғылыми қызметкер – Буранбаев Р.Н	толық	150 000	1	150 000										150 000
1.6	Ғылыми қызметкер – Абдулов А.Д	толық	100 000	1	100 000										100 000

3.	**Жиыны Еңбекке ақы төлеу қоры (1-бағ.+ 2-бағ.)**	**x**	**x**	**x**	**1 100 000**									
4.	Салықтар және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер (жиыны 4.1-бағ + 4.2-бағ + 4.3-бағ)	x	x	x	127 050	x	x	X		x	x	x		
4.1	Әлеуметтік салықты төлеуге арналған шығыстарды есептеу	x	x	x	59 400	x	x	X		x	x	x		

4.2	**Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қорына әлеуметтік аударымдарды төлеуге арналған шығыстарды есептеу**	**х**	**х**	**х**	**34 650**	**х**	**х**	**х**		**х**	**х**	**х**		
4.3	Міндетті медициналық сақтандыруға аударымдар	х	х	х	33 000	х	х	Х		х	х	х		
Барлығы 3-бағ + 4-бағ)		х	х	х	1 227 050	х	х	х		х	х	х		

Қызметтік іссапарлар:

Р/с №	Межелі пункті (ел, қала, елді мекен атауы)	1 адамға арналған тәуліктік шығыстарды өтеу нормасы (2 х айлық есептік көрсеткіш) (теңге)	1 адамға арналған тәулігіне тұрғын үй-жайды жалдау бойынша шығыстар нормасы (теңге)	Тәуліктік шығыстарды есептеу үшін орташа жылдық адам/ күн саны (адам/күн)	Тұрғын үй-жайды жалдау бойынша шығысты есептеу үшін орташа жылдық адам/күн саны (адам/күн)	Іссапарға жіберілетін адамдардың орташа жылдық саны (адам)	Бір рет екі жаққа да жол жүрудің орташа құны (теңге)	Шығыстар сомасы (мың теңге) (3-бағ х 5-бағ + 4-бағ х 6-бағ + 7-бағ х 8-бағ)/1000
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	2022 жыл (1-ші жыл) барлығы						х	215780
1.1.	Алматы қ.	6126		30	0	1	32000	215780
1.2.								
2.	2023 жыл (2-ші жыл) барлығы						х	
2.1.								
3.	2024 жыл (3-ші жыл) барлығы						х	
3.1.								
Жиыны (1-бағ + 2-бағ + 3-бағ)							х	215780

Ғылыми-ұйымдастырушылық сүйемелдеу, басқа да көрсетілетін қызметтер мен жұмыстар:

Р/с №	Атауы	Өлшем бірлігі	Саны, бірлік	Бірлігіне құны, теңге	Жалпы құны, теңге (4-баған × 5-баған)
1	2	3	4	5	6
1.	2022 жыл (1-ші жыл) барлығы			х	1 580 000
1.1.	Археологиялық барлау қызметін ұйымдастыру (Атырау облысы бойынша)	қызмет	1	1 500 000	1 500 000
1.2.	Рецензияланған шетелдік және (немесе) БҒСҚК ұсынған отандық басылымдарда мақала шығару	мақала	2	40000	80000
1.3.					
2.	2023 жыл (2-ші жыл) барлығы			х	
2.1.					
2.2.					
2.3.					
2.4.					
2.5.					
3.	2024 жыл (3-ші жыл) барлығы			х	
3.1.					
3.2.					
3.3					
3.4.					
Жиыны (1-баған + 2 -баған+ 3-баған), теңге				х	1 580 000

Материалдар, жабдықтар және (немесе) бағдарламалық қамтылымды (заңды тұлғалар үшін) сатып алу:

Р/с №	Атауы	Өлшем бірлігі	Саны, бірлік	Бірлігіне құны, теңге	Жалпы құны, теңге (4-баған × 5-баған)
1	2	3	4	5	6
1.	2022 жыл (1-ші жыл) барлығы			х	976 225
1.1.	Техниканы жалға алу	қызмет	1	495 000	495 000
1.2	Пәтер жалға алу	қызмет	1	400 000	400 000
1.3	Құрал - жабдықтар	қызмет	1	81 225	81 225
1.2.					
2.	2023 жыл (2-ші жыл) барлығы			х	
2.1.					
3.	2024 жыл (3-ші жыл) барлығы			х	
3.1.					
Жиыны (1-баған + 2 -баған+ 3-баған), теңге				х	976 225

Жобаны іске асыру жоспары

Р/с №	Міндеттердің және оларды іске асыру жөніндегі іс-шаралардың атауы	Орындау мерзімі		Жобаны іске асырудан күтілетін нәтижелер (міндеттер мен іс-шаралар бөлінісінде), аяқтау нысаны
		Басталуы (ай)	Аяқталуы (ай)	
2022 жыл				
1	Жоба бойынша материал жинау. Далалық экспедиция жұмыстарына дайындық	Шілде 2022 ж.	Тамыз 2022 ж.	Жоба тақырыбына сәйкес ғылыми деректер, ақпараттар базасы дайындалады.
2	Сарайшықа археологиялық экспедиция жұмыстарын жүргізу	Шілде 2022 ж.	Тамыз 2022 ж.	Археологиялық барлау жүргізіліп жоба шеңберінде зерттелетін нысандар айқындалады, картаграфияланады және тізімге алынып паспорты дайындалады.
3	Археологиялық қазба жұмыстары нәтижесінде анықталған материалдарды (артефакт, адам және үй жануарларының сүйектері т.б.) геологиялық лабороторияға жіберу, қорытындысын алу.	Тамыз 2022 ж.	Қазан 2022 ж.	Археологиялық қазба жұмыстары нәтижесінде анықталған материалдар бойынша геология, генетика және физиолоиялық лабороториялардан қорытынды алынып, соның негізінде ККСОН ғылыми басылымдарында 2 мақала дайындалады.
4	Зерттеу тақырыбы бойынша бар мәліметтерге мүмкіндігінше толық сипаттама құру;	Тамыз 2022 ж.	Қыркүйек 2022 ж.	Жоба тақырыбы негізінде жинақталған деректерге сараптама жасалынып, қорытындысы дөңгелек үстелде талқыланады.
5	Жобаның қорытындысы	Қараша 2022 ж.	Желтоқсан 2022 ж.	Жоба толықтай аяқталып ғылыми есебі тапсырылады. Жоба бойынша ғылыми семинар ұйымдастырылады.

Күтілетін нәтижелер:

- Жоба қазіргі ақпараттық кеңістікте Солтүстік Каспий аймағындағы «Алтынордалық Сарайшық қаласы цитаделін қалпына келтіру бойынша археологиялық жұмыстар (XIII-XVI ғғ.)» - отрықшылық мәдениеттің әлеуметік және мәдени дамуы діни, салт дәстүріне байланысты мәселелер өзекті тақырып болып табылатындығында.
- Жобаның негізгі міндеттерінің бірі отрықшылық тарихына қатысты зерттеулерді жүргізу және олардың анықтау, оларға қатысты жиналған деректерді талдау болып табылады.
- Біздің бұл жобамыз Атырау аймағында қала мен мекендердегі мәдениеттің даму кезеңі жүйелі түрде зерттеуге өз үлесін қосады.
- Солтүстік Каспий аймағының отрықшылық мәдениеті, олардың әлеуметтік - даму құрылымы, оңтүстік, шығыс және Батыс Қазақстан тайпаларымен этномәдени байланыстары туралы әлі күнге дейін тарихи материалдар жоқ және жинақталмаған зерттеу арқылы материалдарды ғылыми жинақтарға енгізіледі.
- рецензияланған шетелдік және (немесе) БҒСҚК ұсынған отандық басылымдарда 2 (екі) мақаладан және(немесе) шолу публикацияланады
- Жоба нәтижелерін тарату мақсатында әлеуетті пайдаланушылар, ғалымдар қоғамдастықтары және ЖОО студенттеріне арналған ғылыми-семинарлар, дөңгелек үстелдер таратылады. Қалың жұртшылық арасында тарату мақстатында жергілікті және республикалық БАҚ құралдарымен іс-шаралар жасалады.

Библиография

1. Федчин В.Н. Как создавалась карта Средней Азии. М., 1960.
2. Паласс П.С. Путешествие по разным местам Россиского государства. Ч.II, кн.2.Спб.1770. с. 60-112.
3. Жолжанұлы М.Ф. Гебель және біздің өлке.// Ата мекен. 1997, ақпан. № 11. 3-5 б.
4. Рычков П.И. История Оренбургская. СПб., 1886. с.34.
5. Алексеев А.Е. Уральские ведомости, 1867, № 30
6. Лоскутов А. (Сообщение о находках в Сарайчике) – Труды Оренбургской ученый архивной комиссии за 1906 г. Вып. 16. Протокол № 9 от 23/IX – 1905г. с.272-274.
7. Скалов Г. (Сообщение о хищнеческих раскопках Сарайчика) – Труды Оренбургской ученый архивной комиссий за 1904 г. Вып 16. Протокол № 14 от 17/XII – 1904г. с.56.
8. Попов А.В; Кастанье И.А. Обзор археологических раскопок в Орнебургской губернии и в Киргизской степи – Труды Оренбур. Уч. Архив. ком, 1906. вып.16., с. 206-224.
9. Кастанье И.А. Древности Киргизской степи и Оренбургского края. – Труды Оренб. уч. архив.ком, 1910, вып.22, с.332.
10. Григорьев В.В. Отзыв о статье «О веденом в 1732г. дневнике путешествия Гербера из Астрахани через Киргизскую степь по пути в Хиву» - Известия Русск. географ. общества. 1870. т.6.
11. Гомбоев Л.Г. Обяснение Семипалатинских древностей. Известия археолог. об.вып, 1860. т.2. вып,4 с.207-219.
12. Левшин В.И. Известия о древнем татарском городе Сарайчике. – Северный архив, 1824, № 4; Сонікі – Описание Киргиз –Кайсацких или Киргиз –Казачьих орд и степей. Ч.//.Исторические известия. СПб,1832, IX.с.333.
13. Смайлович А.И. Среднеазиатско-турецкие надписи на глиняном кувшине и Сарайчика. – записки Вос.отд. Русск. археолог. общества. 1912. т.21. вып.1 с.38-46.
14. Максимова Е.К. Арзютов Н.К..// Россиская археология. 1998. № 2. с. 194-196.
15. Арзютов Н.К. Отчет о раскопках произведенных в 1937г. на месте развалин золотоорданского города Сарайчика. – Известия АН Каз ССР, серия археология, 1949. вып.2. с.126-134.
16. Марғұлан Ә.Х. Раскопки Сарайчика. Архив И.А., д.763.а.Археологическая карта Казахстана. Алма-Ата, 1960. таб. 1.